

LÆSERNE MENER

NØDVENDIGE BLÅ?

John Plate, København:
Den nye midterregering er blevet enige om noget på midten. For mig at se er det meget blå. Der skal være skattelettelser midt i en tid, hvor udsultningen af den offentlige sektor bliver mere og mere tydelig. Det gælder inden for sundhed, undervisning, forskning og mange flere områder. Der er ikke penge til den slags.

Jeg tror, at de fleste af dem, som skal betale lidt mindre i skat, hellere ville have bedre forhold på sygehusene, børnehaverne og skolerne. De par basorer kan jo dårligt mærkes for langt det største flertal. Mette Frederiksen valgte at se bort fra et flertal til den røde side. Hvad var det, der var så vigtigt at få de blå med på? Man kan gætte på, at det var den eneste mulighed for at tage fat på landbruget og klimaafgifterne. Socialdemokratiet havde nok forudset, at de måtte have de blå med fra starten.

AVIS I UBALANCE

Vibeke Johansen,

Horsens:

Vi har abonneret på Politiken i mange år, og vi har altid syntes, at Politiken var politisk afbalanceret. Men nu kammer det da virkelig over til den blå side. Lars Løkke mig her, og Lars Løkke mig der. Freseren i dansk politik! Og så skal man læse jublende Ledere, der roser den nye regering, der betegnes til at være hen over midten. Man ser tre partiledere, der krammer i et væk, og tænker straks på de grimme gloser, de for nylig har brugt om hinanden. Hvilken falsk-

hed. Denne regering er udelukkende en blå regering, hvilket den fremlagte politik i den grad bekræfter. Der er desværre ingen røde nuancer, men kun brude løfter til de fattigste i Danmark. Jeg orker ikke at læse avisen i denne tid. Den bliver smidt i papirkurven til genbrug.

VI ELSKER DIG, LARS

Mads Nygaard Folkmann,

Brøndby:

Lars Løkke, du er så spændende, og tænk, at du kan genopfinde dig selv igen og igen politisk. Hvor utroligt! Vi kender alle de problematiske sider ved dig, og at du i høj grad er medvirkende årsag til mange af de problemer, der hjem søger det danske samfund.

Blandt andet i sundhedsvæsenet med strukturelle besparelser og en overkompensering af det private sundhedsvæsen.

Og alligevel elsker vi dig. Du er bare en magnet for os. Senest har vi nyfingent fulgt med i din valgkamp i Politiken med masser af billeder. Uh, hvor vi elsker dig, du comeback kid! Har vi overvejet, om det bliver for meget? Og har vi overvejet, om det har ført til en selvopfyldende profeti, at vi gav dig så meget opmærksomhed? Nej, da.

ER LØKKE LIGESOM MUSK?

Poul-Erik Tindbæk,

Viby Jylland:

I forlængelse af Elon Musks overtagelse af Twitter skal jeg lige høre, om det er efter samme model eller en helt anden model, at Lars Løkke har overtaget Politiken?

KONGEHUSABSTINENSER

Lars Egelund,

Ringkøbing:

Efter at have bibåret 'De kongelige øjeblikke' på TV 2 tilspørger jeg Eder alle: Er jeg monstro den eneste, der savner det royale Amalienborgs ukronede konge, prins Henrik? Med al den kulør, han med sit liv, levned, digte og kunst satte på kongehuset og vi menige proselytters leverpostejsfarvede, jordiske eksistens.

Man fristes til at tænke: Ude af øje, ude af sind. End ikke en ellers knivskarpt Ulla Tørksen fandt på at spørge sig selv og os andre: Ville han, prinsgemalen, da han endnu var i storform, have rådet sin hustru til at frarøve de unge prinser og prinsesser deres titler?

Mon ikke Joachims fædre ophav, hvis han havde kunnet, ville være kommet sin yngste søn til undsætning, den dag en journalist fra Ekstra Bladet nede i Paris stak en mikrofon op i prins Joachims forvredne ansigt. En 'øvelse', som farmand kun alt for godt har kendt til.

Jeg glæder mig på prins Henriks vegne over, at han ikke skal holde gode miner til slet spil, når der skal trykkes hånd med Mette Frederiksen, Jakob Ellemann-Jensen og Lars Løkke Rasmussen.

Jeg glæder mig til et eventuelt gensyn hinsides og til en snak om dette og hint. Og ikke et ord om 'Les Bleus' og sølvmedaljerne.

DAGENS CITAT

Der er noget spændende ved den måde, vi sparer på varmen og elektriciteten på lige nu. Hvis det havde været et krav oppefra – fra regeringen – tror jeg egentlig, man ville blive trodsig: Du skal ikke fortælle mig, hvad jeg skal! Men nu handler det altså om vores egen pengepung, og samtidig kan vi føle, at der i selve det at skru ned er en slags modstandskamp imod Putin og den form for fascisme, han står for. Jeg tror, det er sådan en flamme, der kan holde lidt varme i os i julen Merete Pryds Helle, forfatter. På Femina.dk

Grønland må finde tilbage til kollektivet

Kollektivismen er under pres i Grønland. En aktiv socialpolitik kan styrke en national og lokal fællesskabsånd.

GRØNLAND

STEVEN ARNFJORD,

SOCIALFORSKER VED GRØNLANDS UNIVERSITET

Jeg er vokset op med fortællingen om, at i Grønland er man kollektivistisk tænkende. Kollektivismen er noget godt. Det er en iboende værdi blandt mange oprindelige folk, at man tænker gruppen som et samfunds mindste enhed. Ja, før et samfund overhovedet kan kaldes et samfund, skal grupperne hænge sammen. Det handler først og fremmest om fællesskabet.

Modsætningen er individualisme, som betragtes som noget dårligt. Det er en negativ bivirkning af en imperialistisk tempofyldt modernisering efter Anden Verdenskrig ud fra parolen om, at Grønland først og fremmest skulle have overskud på betalingsbalancen.

I Politiken i sidste måned så vi mange stærke udmeldinger om at bekæmpe selvmord fra unge – fra forskere og særlig fra vores børnetalsmand Aviåja Egede Lyng. Og vi så sammenkoblinger mellem et af verdens højeste selvmordstal per indbygger og kolonihistorien.

Den franske sociolog Durkheim har argumenteret for, at store samfundsomvæltninger påvirker selvmordshyppigheden. Han satte fokus på store radikale samfundsbrydninger – fra jægerkultur til industrisamfund eller i krigstid. Under disse forhold led visse grupper. Men hvad med de omvæltninger, der kommer snigende, f.eks. individualistiske diskurser, de små enkeltstående ting, der i det partikulære ikke ligner noget, men som samlet bliver en trend?

I DEN SENESTE udgave af Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift konstaterer jeg, at vi har en tydelig problematisk individualisme i Grønland. Individualismen er som kapitalismen en koloniserende mekanisme. Det er samfundstendenser, som overtager tidligere omgangsformer og praksisser.

Kapitalismens vareudbytning overtog omfordelingsskikken allerede i 1910 – og den danske inspektør for Nordgrønland Daugaard-Jensen beskrev, at koloniseringen odelagde *uden hidtil bestående kommunisme i Grønland*, som han kaldte grønlandernes omfordeling af goder. Jagten var begyndt at gå fra madjagt til produktjagt.

Der er i dag en række tendenser, som for mig at se peger på, at kollektivismen har dårlige betingelser herhjemme i Grønland.

Jeg har set folk råbe ad og åbenlyst afvise tiggende mennesker i Nuuks centrum. Tiggeri er ikke ulovligt i Grønland. Måske kommer vi til at se lovgivning på området, for en herskende middelklasse virker afvisende over for tiggeri. Love mod tiggeri er middel-

klasseføjende lovgivninger. FN anbefaler, at man ikke kriminaliserer tiggeri, da det anses for at være en overlevelsesstrategi, som kommer af fattigdom. I FN-regi forstås fattigdom som et strukturelt og ikke et individuelt problem.

En tiggerlov vil kriminalisere og ramme de mest udsatte, som i forvejen er hårdt ramt af Grønlands sukkerafgifter, der sætter høje afgifter på varer, der indeholder sukker, alkohol og tobak – som inden for kritisk socialt arbejde går under fællesbetegnelsen beskatning af de fattige (*taxing the poor*).

DEN SNIGENDE omvæltning (oxymoron?) lader sig aflæse i sociale problemer, som vokser sig store i det skjulte. I Grønland har vi få enkeltstående lovindgreb, reformer eller politikker, der kan få skyld for verdens sociale ulykker – men langsomt træder sociale problemstillinger frem.

Det kan være i form af en omfattende bolig nedslidning af den grønlandske boligmasse, som lavtlønsgrupperne har råd til. Det kan være stigende hjemløshed: I år var vi en forskergruppe på syv, som afdækkede, at cirka 1 pct. af befolkningen lever i hjemløshed. Der er et højt niveau af anbringelser af børn (4-5 pct.) samt en Gini-koefficient, som ligger på omkring 34 pct., hvilket vidner om et niveau af økonomisk ulighed.

Det er komplekse problemstillinger, som har vokset sig store over tid. Mine bekymringer går på de følgevirkninger, der kommer, når uligheden tager fart – når den bliver synlig og nærmest legitim, når individualisme legitimeres.

NÅR KOLLEKTIVISMEN i disse år er under pres, handler det i min optik om, at man politisk giver den dårlige betingelser ved at tillade en række ulighedstendenser, som jeg i ovennævnte tidsskrift har kaldt individualiseringstendenser.

Uligheden viser sig især på tre områder: den åbenlyse økonomiske ulighed i boligforhold, transportforhold og materielle forhold. Vi flasher vores mærkevarevintertøj om vinteren, og vi transporterer os rundt i dyre biler.

De mere subtile uligheder viser sig i sundhed og uddannelse. Det gælder stigningen af fedmetilfælde med et højt niveau af diabetes 2 og lav fysisk aktivitet, som kobles til lavindkomstgrupper.

Dertil kommer uligheden i uddannelse. I en lille befolkning er det nemt at spotte børnene fra den veluddannede middelklasse. Og folkeskolen faciliterer nærmest deres sammenkomst.

Under et forældremøde på mine børns skole, hvor hovedsproget naturligvis er grønlandsk, blev forældrene informeret om, at for at understøtte differentieret undervisning sendes gruppen af børn, som er fuldt dobbeltsproget (grønlandsk og dansk), med en ekstra dansklærer til noget særskilt undervisning.

Under forældremødet nåede jeg lige at tænke 'hov!' uden at reagere, før vi var videre i dagsordenen. Skete der lige det, at min nu meget grønlandsktalende og dansktalende datter undervises i ekstra dansk med sprogligt kompetente klassekammerater (at være dobbeltsproget er en af *made it*-faktorerne i det grønlandske uddannelsessystem), alt imens

den 'anden' del af klassen har et mere introducerende danskforløb?

Er man ressourcestærk Nuuk-borger og utilfreds med skolen, kan man flytte børnene på den private skole. Det kan resultere i nye bobler, hvor børn væknes til økonomisk ensporede og overvejende dansksprogede læringsmiljøer, hvor klassekammeraterne kommer fra ressourcestærke familier med store både i Nuussuaqs havn, sommerferier og nærmest obligatorisk flyvning til udlandet – og ellers mødes vi i slalomklubben, langrendsklubben eller til svømning. Boblerne svækker en samfundsdiversitet. Det bliver i værste fald til et dyk i accepten af borgere fra 'andre' samfundsøkonomiske grupper.

VI ER NØDT til at skabe gode socialpolitiske betingelser for kollektivismen. Vi skal væk fra Grønlands flade beskatning og indføre progressiv eller velstandsbeskatning. Afgifter på luksusbiler og både, beskatning af hussalg og salg af værdipapirer kunne være en løsning.

I Grønland giver vi 5 kr. per liter for brændstof – for at passe på erhvervsfiskerne. Det kunne et erhvervsfiskerbenzinkort råde bod på. Og hæv brændstofafgifterne! Vi trænger i Grønland til at investere i offentlig sundhed og uddannelse. Det er to kerneparapetre, hvis man vil styrke et lands velfærd – en gammel travet i velfærdsforskningen. Få styr på befolkningens sundhed og uddannelse, og så vil man se positive resultater på andre områder.

Jeg har set folk råbe ad og åbenlyst afvise tiggende mennesker i Nuuks centrum

Individualismen har gode betingelser i centraliserede byer i urbane miljøer. Den grønlandske forsker Guldborg Chemnitz har beskrevet, hvordan hendes flytning som barn til en storby var aldeles fremmedgørende: at skulle forholde sig til alle de nye mennesker, man møder. Man udvikler skyklapper, fordi man skal videre eller har travlt, skal hente børn, handle ind og måske nå en Hus Forbi-avis fra Hans nede i Brugsen. Men mere når vi ikke.

Det er ikke for sent at lave en U-vending på den negative individualisme. Individet kan gøre noget for at modarbejde individualismen. Det centrale i kollektivismen er, at det er noget, man handler sig til. Man gør det kollektivt. Har du spurgt ind til nogens trivsel i dag, som ikke er din familie? Har du gjort noget for, at andre har det godt i dag?

Det handler om at skabe gode vilkår for kollektivismen. Det er aldrig for sent at facilitere, at solidariteten kommer i centrum, så fokus ligger på styrkelsen af Grønlands mentale sundhed, fysiske sundhed og uddannelsessystem.

KRONIKEN
25. december 2022

Bøgerne er redningen fra vintermørket

ANNE LISE
MARSTRAND-JØRGENSEN

Kronikøren har kæmpet mod vinterdepressioner siden barndommen. I år er kriserne alle steder, man vender blikket hen, men der er også håb.

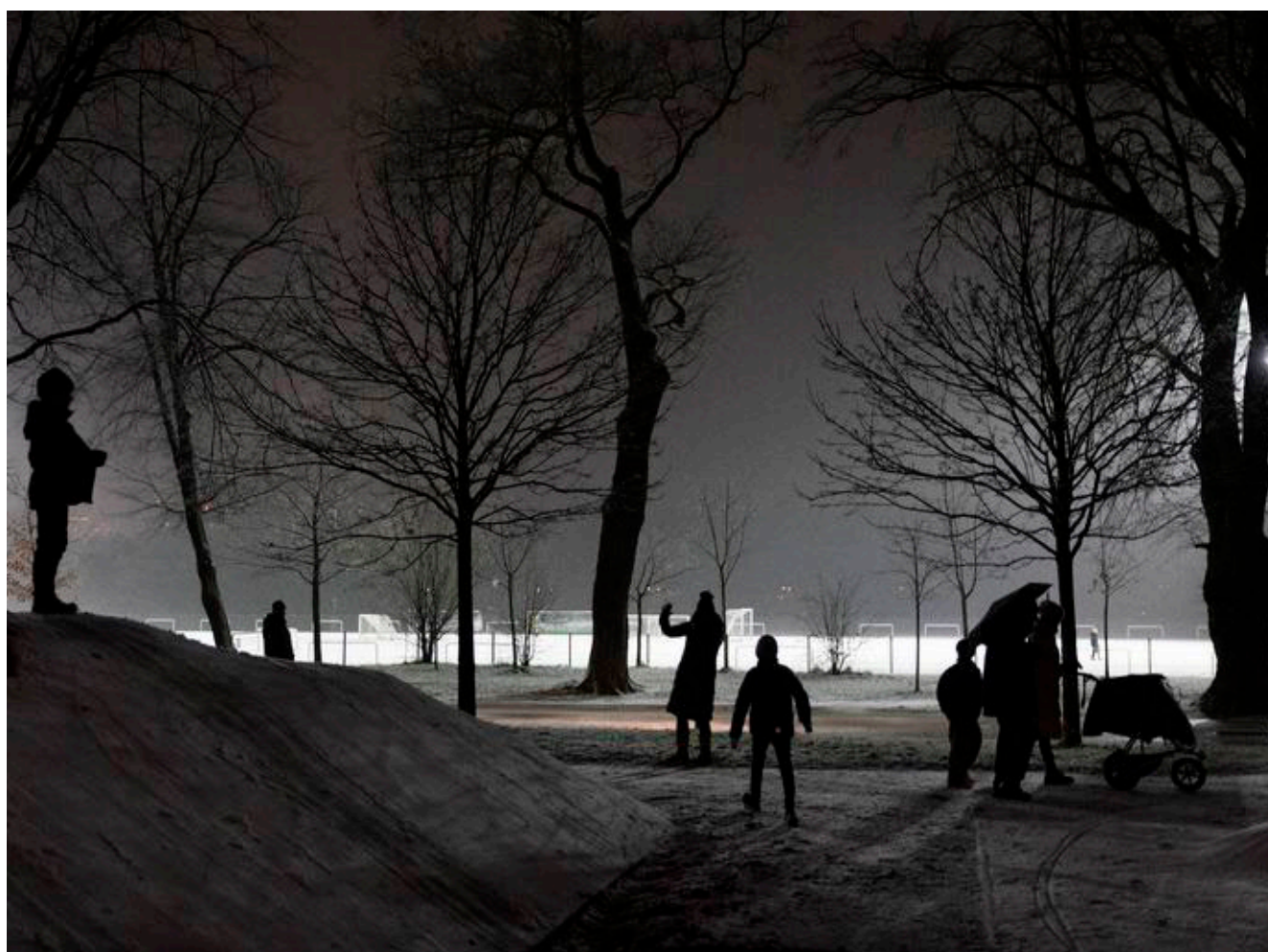
MELLEMLÅRSTIDERNE er hængebroer spændt ud. Man befinder sig altid lidt for pludseligt over mellemrummene, vakler, indtil fødderne finder fast grund, og man siger: Så blev det forår, sommer, efterår, vinter.

Om vinteren går man på is; der er revner og huller, solen er fremme så kort. Nogle af os falder let igennem, snapper efter vejret og befinder os i en mørkere verden under et loft af is. Der kan vi betragte dem, der hører den almindelige verden til, dem, som trods vinter går videre som vores fantomagtige spejlbilleder, og vi tænker: Hvorfor lægger de ikke mærke til noget?

Trods oplæring i kælebakker, eftermiddagsmørke, rullekraver og barnevognslure i frost tåler mange af os mørket dårligt. 5 procent af den danske befolkning lider af vinterdepressioner. Læg dertil dem, som bare mister kræfter, som trykkes af klodens tilstand, som er fulde af bekymring, fordi enderne aldrig kan mødes.

Dem, der rammes af sorg eller tomhed, netop som andre glæder sig over udsigt til jul. Til lysfest og glædestid, til højtiden, hvor ensomheden på én gang synes størst og mest forbudt.

JEG FIK MIN første depression som 12-årig. Som 20-årig fik jeg en dagslyslampe, stor som et medicinskab og bygget af en ingeniørstuderende i en lejlighed på Jær-

Julen er mørk og kold tid. Her sne i Fælledparken sidste år før jul. Foto: Thomas Borberg

Mismodet breder sig som en velkendt fælles følelse af lammende afmagt

de sal. Den, jeg har nu, ligner en tablet og står ved min computer og lyser hvidt og grønt. Den hjælper, selv om det ikke bliver sommer.

Hvert efterår tænker jeg, at det nok skal gå. At mørket ganske vist vil rejse sig, som en port midt i november, men at jeg denne gang vil gå lige igennem den, stærk af den lyse tid, blæst videre af et flammende efterår, af træernes afdansningsbal, før kulden trækker bladene af.

Jeg vil gå med blikket fæstnet på rimfrost, snediamanter, den lave røde sol. Jeg vil huske, hvor heldig jeg er ved at være omgivet af mennesker, jeg elsker, at jeg i modsætning til mange ingenting mangler. Af og til lykkes det, andre gange slet ikke.

I år er mismodet til at få øje på alle vegne. Ikke kun hos os, der ofte kæmper med mørket, nu breder det sig med krigen og krisen, med klimasorg og verdenssorg, med et sundhedssystem og en psykiatri i knæ, med en epidemi af ensomhed og rå fattigdom i et af verdens rigeste lande.